

het Evangelie naar
++ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ++
JOHANNES
Ο ΛΥΤΟΛ· ΟΥΤΟC ΗΝ ΕΝ ΑΡΧΗ ΠΡΟΣ
ΤΟΝ ΘΕΟΝ· ΠΑΝΤΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΕΓΕ
ΝΕΤΟ ΚΑΙ ΧΩΡΙC ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ
ΟΥΔΕ ΕΝ· Ο ΕΓΕΓΟΝ ΕΝ ΑΥΤΩ
ΖΩΗ ΗΝ ΚΑΙ Η ΖΩΗ ΗΝ ΤΟ ΡΩC
ΤΟΝ

studie 23

16 februari 2017
Bodegraven

vorige keer:

- de massale afval in Galilea (slot Joh.6);
- Petrus' belijdenis;
- Jezus' afkeer om met de pelgrims op te gaan naar Jeruzalem t.g.v. het Loofhuttenfeest;
- het ongeloof van Jezus' broers.

Johannes 7

¹⁰ Als echter de broeders van opgingen tot in het feest, dán ging hij ook zelf op, niet openlijk maar als in het verborgene.

zoals zijn broers hem hadden aangespoord (7:4)

- Loofhuttenfeest een type van het Messiaanse rijk – daarvoor was het nog niet de tijd (7:6)*

Johannes 7

¹¹ De Joden dan
zochten hem op het feest
en zeiden: waar is hij?

hier onderscheiden van de scharen (:12):

- *doelend op de leidslieden (:13)*
- *die hem zochten te doden (7:1, 19)*

ΟΙ ΟΥΝ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΕΖΗΤΟΥΝ ΑΥΤΟΝ ΕΝ ΤΗ ΕΟΡΤΗ
de dan Joden zochten hem in het feest

de dan Joden zochten Hem op het feest

ΚΑΙ ΕΛΕΓΟΝ ΠΟΥ ΕΣΤΙΝ ΕΚΕΙΝΟΣ
en zeiden waar? is diegene

en zeiden waar is Hij

Johannes 7

¹² En er was veel gemompel omtrent hem,
te midden van de scharen.

Sommigen, inderdaad zeiden
dat hij goed is,
anderen echter zeiden,
nee, hij doet de schare dwalen.

ΚΑΙ ΓΟΓΓΥΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ ΗΝ ΠΟΛΥΣ
en gemor aangaande hem was veel

en gemompel over Hem er was veel

ΕΝ ΤΟΙΣ ΟΧΛΟΙΣ
in de scharen

onder de scharen

Johannes 7

¹² En er was veel gemompel omtrent hem,
te midden van de scharen.

**Sommigen, inderdaad zeiden
dat hij goed is,**
anderen echter zeiden,
nee, hij doet de schare dwalen.

OI	MEN	ΕΛΕΓΟΝ	ΟΤΙ	ΑΓΑΘΟΣ	ΕΣΤΙΝ
degenen	inderdaad	zeiden	dat	goed	hij-is
sommigen	-	zeiden	-	goed	Hij is

Johannes 7

¹² En er was veel gemompel omtrent hem,
te midden van de scharen.

Sommigen, inderdaad zeiden
dat hij goed is,

anderen echter zeiden,
nee, hij doet de schare dwalen.

ἄλλοι [ἄε] εἶπον

anderen echter zeiden

anderen - zeiden

οὐ ἀλλὰ πλανά τον οχλον

niet maar |hij-doet-dwalen de schare

neen maar Hij verleidt het volk

Johannes 7

¹³ Niettemin, niemand sprak in vrijmoedigheid omtrent hem, vanwege de vrees van de Joden.

vergl. Nicodemus die in de nacht tot hem kwam (3:2)

ΟΥΔΕΙΣ	ΜΕΝΤΟΙ	ΠΑΡΡΗΣΙΑ	ΕΛΑΛΕΙ	ΠΕΡΙ	ΑΥΤΟΥ
niemand	niettemin	<i>in-vrijmoedigheid</i>	sprak	aangaande	hem
niemand	toch	vrijuit	sprak	over	Hem

Johannes 7

¹³ Niettemin, niemand sprak in vrijmoedigheid omtrent hem, vanwege de vrees van de Joden.

vergl. 9:22

de Joden waren reeds overeengekomen, dat, indien iemand mocht belijden, dat Hij de Christus was, hij uit de synagoge zou worden gebannen.

ΔΙΑ	ΤΟΝ	ΦΟΒΟΝ	ΤΩΝ	ΙΟΥΔΑΙΩΝ
vanwege	de	vrees	van-de	Joden
uit	-	vrees	voor de	Joden

Johannes 7

¹⁴ Maar toen het feest reeds halverwege was, ging Jezus op tot in de tempel en onderwees.

niet opvallend door

- *confrontatie (2:13)*
- *wondertekenen (5:1)*

ΗΔΗ ΔΕ ΤΗC ΕΟΡΤΗC ΜΕCΟΥCΗC
reeds echter van-het feest halverwege-zijnde
reeds doch het feest toen was op de helft

ΑΝΕΒΗ ΙΗCΟΥC ΕΙC ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΑΙ ΕΔΙΔΑΚΕΝ
ging-omhoog Jezus tot-in de gewijde-plaats en onderwees
ging op Jezus naar de tempel en en leerde

Johannes 7

¹⁵ De Joden dan verwonderden zich, zeggende, hoe is deze zo geletterd zonder geleerd te hebben?

Gr. GRAMMATA OIDEN:

- = SCHRIJVEN-resultaat,
- > letters, geschriften (documenten)

ΕΘΑΥΜΑΖΟΝ	ΟΥΝ ΟΙ	ΙΟΥΔΑΙΟΙ	ΛΕΓΟΝΤΕΣ	ΠΩΣ	ΟΥΤΟΣ
verwonderden-zich	dan	de Joden	zeggende	hoe?	deze
verbaasden zich	dan	de Joden	en zeiden	hoe	deze

ΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΟΙΔΕΝ
documenten	heeft-waargenomen
zo geleerd	is

ΜΗ	ΜΕΜΑΘΗΚΩΣ
toch-niet	geleerd-hebbende
zonder	onderricht te hebben ontvangen

Johannes 7

¹⁵ De Joden dan verwonderden zich,
zeggende, hoe is deze zo geletterd
zonder geleerd te hebben?

= een erkende opleiding >

ΕΘΑΥΜΑΖΟΝ	ΟΥΝ ΟΙ	ΙΟΥΔΑΙΟΙ	ΛΕΓΟΝΤΕΣ	ΠΩΣ	ΟΥΤΟΣ
verwonderden-zich	dan	de Joden	zeggende	hoe?	deze
verbaasden zich	dan	de Joden	en zeiden	hoe	deze

ΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΟΙΔΕΝ	ΜΗ	ΜΕΜΑΘΗΚΩΣ
documenten	heeft-waargenomen	toch-niet	geleerd-hebbende
zo geleerd	is	zonder	onderricht te hebben ontvangen

28 En het geschiedde,
toen Jezus deze woorden geeindigd had,
dat de scharen versteld stonden
over zijn leer,
29 want Hij leerde hen
als gezaghebbende
en niet als hun schriftgeleerden.

-Matteüs 7-

⁵ Al hun (= *schriftgeleerden*) werken doen zij
om in het oog te lopen bij de mensen,
want zij maken hun **gebedsriemen breed**
en hun **kwasten groot**,

-Matteüs 23-

Johannes 7

¹⁶ Jezus dan antwoordde hen en zei:

mijn onderwijs

is niet van mij,

maar van degene die mij zendt.

mijn = nadruk

*i.t.t. jullie onderwijs, geleerd op de
'erkende rabbijnenscholen'*

+ geautoriseerd met titels (=eer) >

ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΟΥΝ ΑΥΤΟΙΣ [Ο] ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Η ΕΜΗ
antwoordde dan hen de Jezus en zei het mijn

antwoordde - hun - Jezus en zeide - mijn

ΔΙΔΑΧΗ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ ΕΜΗ ΑΛΛΑ ΤΟΥ ΠΕΜΨΑΝΤΟΣ ΜΕ
onderwijs niet is mijn maar van-degene zendende mij

leer niet is van Mij maar van Hem die heeft gezonden Mij

⁴⁴ Hoe kunnen jullie geloven,
eer bij elkaar in ontvangst nemende
en de eer bij de enige God
niet zoeken?

-Johannes 5-

Johannes 7

¹⁶ Jezus dan antwoordde hen en zei:
mijn onderwijs
is niet van mij,
maar van degene die mij zendt.

= rechtstreeks vanuit "de Schrift"!

ΑΠΕΚΡΙΘΗ	ΟΥΝ	ΑΥΤΟΙΣ	[Ο]	ΙΗΣΟΥΣ	ΚΑΙ	ΕΙΠΕΝ	Η	ΕΜΗ
antwoordde	dan	hen	de	Jezus	en	zei	het	mijn
antwoordde	-	hun	-	Jezus	en	zeide	-	mijn

ΔΙΔΑΧΗ	ΟΥΚ	ΕΣΤΙΝ	ΕΜΗ	ΑΛΛΑ	ΤΟΥ	ΠΕΜΨΑΝΤΟΣ	ΜΕ
onderwijs	niet	is	mijn	maar	van-degene	zendende	mij
leer	niet	is	van Mij	maar	van Hem die	heeft gezonden	Mij

Johannes 7

¹⁷ Indien iemand de wil doen wil van Hem, hij zal weten omtrent het onderwijs of ze vanuit de God is, of dat ik vanuit mijzelf spreek.

= bereid is te luisteren wat God zélf zegt

ΕΑΝ	ΤΙς	ΘΕΛΗ	ΤΟ	ΘΕΛΗΜΑ	ΑΥΤΟΥ	ΠΟΙΕΙΝ
in-het-geval-dat	iemand	dat-hij-zal-willen	de	wil	van-hem	te-doen
indien	iemand	wil	-	wil	diens	doen

Johannes 7

17 Indien iemand
de wil doen wil van Hem,
hij zal weten omtrent het onderwijs
of ze vanuit de God is,
of dat ik vanuit mijzelf spreek.

ΓΝΩΣΕΤΑΙ	ΠΕΡΙ	ΤΗΣ	ΔΙΔΑΧΗΣ	ΠΟΤΕΡΟΝ	ΕΚ	ΤΟΥ	ΘΕΟΥ
hij-zal-weten~	aangaande	het	onderwijs	ofwel?	van-uit	de	God
hij zal weten	van	deze	leer	of	van	-	God

ΕΣΤΙΝ	Η	ΕΓΩ	ΑΠ	ΕΜΑΥΤΟΥ	ΛΑΛΩ
het-is	of	ik	van-af	mijzelf	spreek
zij komt	dan of	Ik	uit	Mijzelf	spreek

Johannes 7

¹⁸ Wie uit zichzelf spreekt,
zoekt de eigen heerlijkheid,
wie echter zoekt de heerlijkheid
van wie hem zendt,
die is waar en er is
geen ongerechtigheid in hem.

> waar hij van beschuldigd werd...

Ο	ΑΦ	ΕΑΥΤΟΥ	ΛΑΛΩΝ
degene	van-af	zichzelf	sprekende
wie	uit	zichzelf	spreekt

ΤΗΝ	ΔΟΣΑΝ	ΤΗΝ	ΙΔΙΑΝ	ΖΗΤΕΙ
de	heerlijkheid	de	eigen	zoekt
zijn	eer	-	eigen	zoekt

Johannes 7

¹⁸ Wie uit zichzelf spreekt,
zoekt de eigen heerlijkheid,
wie echter zoekt de heerlijkheid
van wie hem zendt,
die is waar en er is
geen ongerechtigheid in hem.

*onvoltooid teg. tijd
= (voortdurend) bezig te zoeken*

O	ΔΕ	ZHTΩN	THN	ΔΟΞΑΝ
degene	echter	zoekende	de	heerlijkheid
wie	maar	zoekt	de	eer

ΤΟΥ	ΠΕΜΨΑΝΤΟΣ	ΑΥΤΟΝ
van-degene	zendende	hem
van	zender	zijn

Johannes 7

¹⁸ Wie uit zichzelf spreekt,
zoekt de eigen heerlijkheid,
wie echter zoekt de heerlijkheid
van wie hem zendt,
die is waar en er is
geen ongerechtigheid in hem.

*= brengt waarheid aan het licht en
bewijst daarmee rechtvaardigheid*

OYTOC ΔΛΗΘΗΣ ΕΣΤΙΝ

deze waar is

die waar is

ΚΑΙ ΔΔΙΚΙΑ ΕΝ ΑΥΤΩ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ

en onrechtvaardigheid in hem niet is

en onrecht in hem geen er is

Johannes 7

¹⁹ Heeft Mozes niet
aan jullie de wet gegeven?

En niemand van jullie doet de wet.
Waarom zoeken jullie mij te doden?

OY	MΩYCHC	ΔΕΔΩΚΕΝ	ΥΜΙΝ	ΤΟΝ	ΝΟΜΟΝ
niet	Mozes	heeft-gegeven	aan-jullie	de	wet
niet	Mozes	heeft gegeven	u	de	wet

Johannes 7

¹⁹ Heeft Mozes niet
aan jullie de wet gegeven?
En niemand van jullie doet de wet.
Waarom zoeken jullie mij te doden?

*Degene van wie Mozes geschreven heeft,
zoeken jullie te doden!
5:18: sabbatschending*

KAI	OYΔEIC	ΕΞ	ΥΜΩΝ	ΠΟΙΕΙ	ΤΟΝ	ΝΟΜΟΝ
en	niemand	van-uit	jullie	doet	de	wet
en	niemand	van	u	doet	de	wet

ΤΙ	ΜΕ	ΖΗΤΕΙΤΕ	ΑΠΟΚΤΕΙΝΑΙ
waarom ?	mij	jullie-zoeken	te-doden
waartoe	Mij	gij tracht	te doden

Johannes 7

²⁰ De schare antwoordde:
jij hebt een demon!

Wie zoekt jou te doden?

*zoals eerder beschuldigd in Mat.12:24
en later in Joh.8:48,52 en 10:20*

ΑΠΕΚΡΙΘΗ	Ο	ΟΧΛΟΣ	ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ	ΕΧΕΙ
antwoordde	de	schare	demon	jij-hebt
antwoordde	de	schare	bezeten	Gij zijt

Johannes 7

²⁰ De schare antwoordde:
jij hebt een demon!
Wie zoekt jou te doden?

*maar sommige van de Jeruzalemmers
wisten zich dit wel te herinneren (:25)*

TIC CE ZHTEI AΠOKTEINAI

wie ? jou | zoekt te-doden

wie U tracht te doden

Johannes 7

²¹ Jezus antwoordde en zei tot hen:
ik doe één werk
en jullie verwonderen je allen.

*nl. tijdens zijn vorig bezoek aan Jeruzalem
= de genezing van de 38-jarige
verlamde te Bethesda (Joh.5)*

ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΕΝ ΕΡΓΟΝ

antwoordde Jezus en zei tot-hen één werk

antwoordde Jezus en zeide tot hen één werk

ΕΠΟΙΗΣΑ ΚΑΙ ΠΑΝΤΕΣ ΘΑΥΜΑΖΕΤΕ

ik-doe en allen |jullie-verwonderen-je

Ik heb verricht en allen gij verwondert u

Johannes 7

²² Vanwege dit:

Mozes heeft jullie de besnijdenis gegeven
(niet dat zij vanuit Mozes is,
maar vanuit de vadersen)
en jullie besnijden op sabbat een mens.

> daarom zeg ik jullie...

ΔΙΑ	ΤΟΥΤΟ	ΜΩΥΧΗΣ	ΔΕΔΩΚΕΝ	ΥΜΙΝ	ΤΗΝ	ΠΕΡΙΤΟΜΗΝ
vanwege	dit	Mozes	heeft-gegeven	aan-jullie	de	besnijdenis
-om	daar-	Mozes	heeft gegeven	u	de	besnijdenis

Johannes 7

²² Vanwege dit:

Mozes heeft jullie de besnijdenis gegeven

(niet dat zij vanuit Mozes is,
maar vanuit de vaders)

en jullie besnijden op sabbat een mens.

= in de wet van Mozes geïnstrueerd; Lev.12:3

ΔΙΑ	ΤΟΥΤΟ	ΜΩΥΣΗΣ	ΔΕΔΩΚΕΝ	ΥΜΙΝ	ΤΗΝ	ΠΕΡΙΤΟΜΗΝ
vanwege	dit	Mozes	heeft-gegeven	aan-jullie	de	besnijdenis
-om	daar-	Mozes	heeft gegeven	u	de	besnijdenis

Johannes 7

22 Vanwege dit:
Mozes heeft jullie de besnijdenis gegeven
(niet dat zij vanuit Mozes is,
maar vanuit de vaders)
en jullie besnijden op sabbat een mens.

= besnijdenis dateert vanaf Abraham

OYX	OTI	EK	TOY	MΩYCEΩC	ECTIN
niet	dat	van-uit	de	Mozes	zij-is
niet	dat	van	-	Mozes	zij komt

ΑΛΛ	EK	ΤΩΝ	ΠΑΤΕΡΩΝ
maar	van-uit	de	vaders
maar	van	de	vaderen

Johannes 7

²² Vanwege dit:
Mozes heeft jullie de besnijdenis gegeven
(niet dat zij vanuit Mozes is,
maar vanuit de vadersen)
en jullie besnijden op sabbat een mens.

nl. de achtste dag vanaf de geboorte

ΚΑΙ	ΕΝ	ΣΑΒΒΑΤΩ	ΠΕΡΙΤΕΜΝΕΤΕ	ΑΝΘΡΩΠΟΝ
en	in	sabbat	jullie-besnijden	mens
en	op	sabbat	gij besnijdt	een mens

Johannes 7

²³ Indien een mens op sabbat
besnijdenis in ontvangst neemt,
opdat de wet van Mozes
toch niet ontbonden zou worden,
zijn jullie chagrijnig op mij
omdat ik de gehele mens
op sabbat gezond maak?

ΕΙ	ΠΕΡΙΤΟΜΗΝ	ΛΑΜΒΑΝΕΙ	ΑΝΘΡΩΠΟC	ΕΝ	ΣΑΒΒΑΤΩ
indien	besnijdenis	neemt-in-ontvangst	mens	in	sabbat
als	de besnijdenis	ontvangt	een mens	op	sabbat

ΙΝΑ	ΜΗ	ΛΥΘΗ	Ο	ΝΟΜΟC	ΜΩΥCΕΩC
opdat	toch-niet	dat-hij-ontbonden-zal-worden	de	wet	van-Mozes
opdat	niet	worde verbroken	de	wet	van Mozes

Johannes 7

²³ Indien een mens op sabbat
besnijdenis in ontvangst neemt,
opdat de wet van Mozes
toch niet ontbonden zou worden,
zijn jullie chagrijnig op mij
omdat ik de gehele mens
op sabbat gezond maak?

...en de man zijn matras liet opnemen

ΕΜΟΙ	ΧΟΛΑΤΕ	ΟΤΙ	ΟΛΟΝ	ΑΝΘΡΩΠΟΝ
<i>tot-mij</i>	<i>!jullie-zijn-chagrijnig</i>	<i>dat</i>	<i>gehele</i>	<i>mens</i>
op Mij	gij zijt dan vertoornd	omdat	gehele	een mens

ΥΓΙΗ	ΕΠΟΙΗΣΑ	ΕΝ	ΣΑΒΒΑΤΩ
<i>gezond</i>	<i>ik-maak</i>	<i>in</i>	<i>sabbat</i>
gezond	Ik heb gemaakt	op	sabbat

Johannes 7

²⁴ Oordeelt toch niet naar aanzien,
maar oordeelt een rechtvaardige beoordeling.

zoals van de Messias voorzien (Jes.11:3):
... zijn lust zal zijn in de vreze van JAHWEH.
Hij zal niet richten
naar hetgeen zijn ogen zien,
noch rechtspreken
naar hetgeen zijn oren horen...

MH	KPINETE	KAT	OYIN
toch-niet	oordeelt !	overeenkomstig	gelaat
niet	oordeelt	naar	het aanzien

ΑΑΑΑ	ΤΗΝ	ΔΙΚΑΙΑΝ	ΚΡΙCIN	ΚΡΙΝΕΤΕ
maar	de	rechtvaardige	beoordeling	oordeelt !
maar	met een	rechtvaardig	oordeel	oordeelt

Johannes 7

²⁵ Sommigen dan,
vanuit de Jeruzalemmers, zeiden:
is deze niet, die zij zoeken te doden?

> de Joden = de leidslieden
rethorische vraag

ΕΛΕΓΟΝ ΟΥΝ ΤΙΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ

zeiden dan sommigen van-uit de Jeruzalemmers

zeiden dan sommige uit de Jeruzalemmers

ΟΥΧ ΟΥΤΟC ΕCΤΙΝ ΟΝ ΖΗΤΟΥCΙΝ ΑΠΟΚΤΕΙΝΑΙ

niet deze | is die | zij-zoeken te-doden

niet deze het is die zij trachten te doden

Johannes 7

²⁶ En neem waar!

Hij spreekt in vrijmoedigheid
en zij zeggen niets tot hem.

Of weten waarlijk de oversten toch niet,
dat deze de Christus is?

ΚΑΙ	ΙΔΕ	ΠΑΡΡΗΣΙΑ	ΛΑΛΕΙ
en	neem-waar!	<i>in-vrijmoedigheid</i>	hij-spreekt
en	zie	vrijuit	Hij spreekt

ΚΑΙ	ΟΥΔΕΝ	ΑΥΤΩ	ΛΕΓΟΥΣΙΝ
en	niets	<i>tot-hem</i>	zij-zeggen
en	niets	Hem	zij zeggen

Johannes 7

26 En neem waar!

Hij spreekt in vrijmoedigheid
en zij zeggen niets tot hem.

Of weten waarlijk de oversten tóch niet,
dat deze de Christus is?

MHTOTE	ΔΛΗΘΩC	ΕΓΝΩCΑΝ	ΟΙ	ΑΡΧΟΝΤΕC
of-toch-niet	waarlijk	weten	de	oversten
zouden	waarlijk	hebben ingezien	onze	oversten

ΟΤΙ	ΟΥΤΟC	ΕCΤΙΝ	Ο	ΧΡΙCΤΟC
dat	deze	is	de	Christus
dat	deze	is	de	Christus

Johannes 7

²⁷ Maar van deze [man] hebben wij waargenomen waar vandaan hij is. Maar wanneer de Christus zou komen, weet niemand waar vandaan hij is.

uit Galilea - en dus niet de Messias...

ΑΛΛΑ	ΤΟΥΤΟΝ	ΟΙΔΑΜΕΝ	ΠΟΘΕΝ	ΕΣΤΙΝ
maar	deze	wij-hebben-waargenomen	waarvandaan ?	hij-is
echter	van deze	wij weten	vanwaar	Hij is

Johannes 7

27 Maar van deze [man] hebben wij waargenomen waar vandaan hij is. Maar wanneer de Christus zou komen, weet niemand waar vandaan hij is.

> *verschijnend uit de hemel? (Dan.7)*

Ο	ΔΕ	ΧΡΙΣΤΟΣ	ΟΤΑΝ	ΕΡΧΗΤΑΙ
de	echter	Christus	wanneer-ook-maar	dat-hij-zal-komen~
de	doch	Christus	wanneer	komt

ΟΥΔΕΙΣ	ΓΙΝΩΣΚΕΙ	ΠΟΘΕΝ	ΕΣΤΙΝ
niemand	weet	waarvandaan ?	hij-is
niemand	weet	vanwaar	Hij is

¹⁰ Naar deze redding
hebben **gezocht** en **gevorst** de profeten,
die van de voor jullie bestemde genade
geprofeteerd hebben,
¹¹ terwijl zij **naspeurden**,
OP WELKE OF HOEDANIGE TIJD
de geest van Christus in hen doelde,
toen Hij vooraf getuigenis gaf
van **al het lijden**,
dat over Christus zou komen,
en van **al de heerlijkheid daarna**.

-1Petrus 1-